

rad, pisala je i članke i rasprave u novinama: "Il Lavoratore", "Rassegna scolastica", "Pagine Friulane" itd., a i sama je bila urednik lista "Pro Patria" u kojem su objavljivani članci o književnosti, gospodarstvu i dr.

Uz knjige, sastavni dio njene knjižnice su i novine. Zbirku čine 54 paketa novina (16 naslova) koje su izlazile u razdoblju od 1886. do 1914. godine. Navest ću samo nekoliko naslova novina: "Ateneo Italiano", "Pro Patria", "Rassegna scolastica", "L'Humanite", "Il Lavoratore", itd. Uz knjige i novine, knjižnica sadržava i 25 rukopisa pjesama, članaka i kritika.

Summary:

The library of the National Museum in Labin

The library of the National Museum in Labin is a specialised library, and it began to operate in 1960, in the same year as the Museum. The library holds 3520 books and periodicals, and the books are acquired through exchange with other museum institutions and through donations. The most interesting and most significant part of the holdings are books, newspapers and periodicals that were donated by Guiseppina Martinuzzi to her home town; she was a teacher in her home town and in Trieste.

The library is named after her parents – Giovanni Antonia Martinuzzi – and has 341 volumes and 731 titles.

It is interesting to note the way in which Miss Martinuzzi bound smaller books together. Between the covers of a volume there are several smaller books by various authors dealing with different subjects, but in front of every such bound volume she wrote out the contents by hand and noted the inventory number on the first page and the covers.

Apart from books and newspapers, the Martinuzzi Library holds 25 manuscripts of poems, articles and reviews.

We need to note that the Martinuzzi Library is accessible only to a limited number of users.

BIBLIOTEKA ZEMALJSKOG MUZEJA BOSNE I HERCEGOVINE DO 1897. GODINE

Olga Lalević

Andrea Dautović

Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine

Sarajevo

osnivanjem Muzejskog društva u Sarajevu 1884. godine počeo je rad na utemeljenju Biblioteke Zemaljskog muzeja. Ideja o osnivanju muzeja u Bosni i Hercegovini javlja se već 1850. godine kod poznatog pisca Ivana

Franje Jukića, koju on objavljuje u svom časopisu "Bosanski prijatelj". Želeći zaštititi bosanske spomenike on piše: "Poznato je svima kod nas, kako se u Bosni starinske stvari: novci, kamenje, pečati itd. nalaze i pohlepnim inostrancima u malu cijenu prodaju... Ja samo od nekoliko godina počeo takve stvari sabirati, zato molim sve Bošnjake gdje što god opaze, da otkupe na moje ime. Ako Bog da, s mojom zbirkom želim metnuti početak bosanskom muzeu."¹ Ova ideja predstavljala je prvu

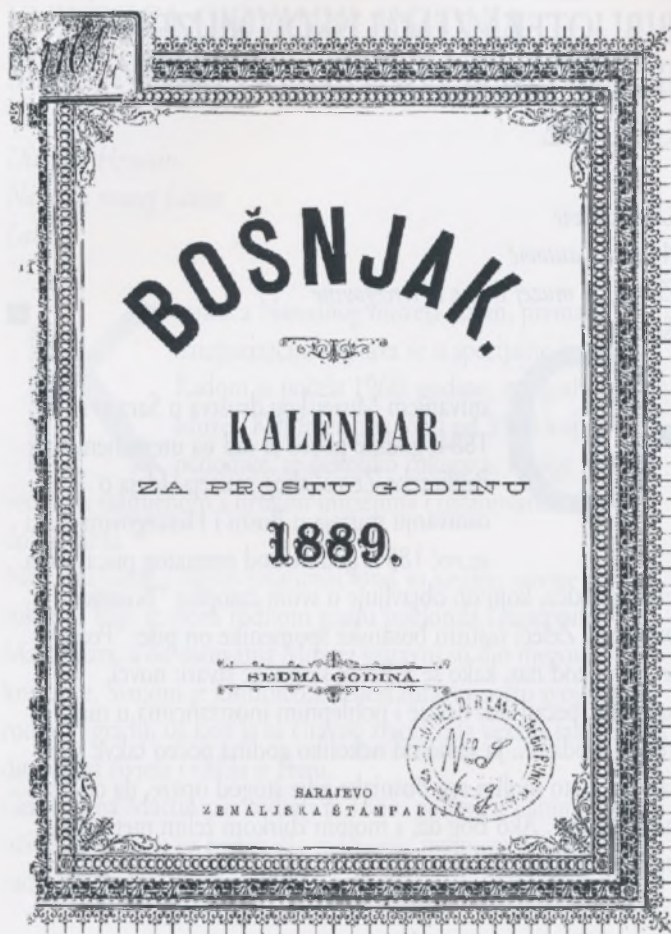

Zemaljski muzej – zgrada penzionog fonda iz: BOSNISCHER BOTE UND ADRESSBUCH NEBST KALENDER FUT ALLE CONFESIONENE FÜR BOSNIEN-HERCEGOVINA, 3. JAHRGANG, 1895., str. 195

inicijativu za institucionalizirano skupljanje i čuvanje spomenika kulture s prostora Bosne i Hercegovine.

Od 1885. godine, kada je Muzejsko društvo počelo prikupljati starine s područja Bosne i Hercegovine, možemo pretpostaviti da počinje i rad na prikupljanju knjiga i časopisa za Biblioteku.

U zgradi Zemaljske vlade u prizemlju su bile određene dvije sobe za smještaj darovanih predmeta. Zahvaljujući marljivom radu članova Muzejskog društva, koji su bili istaknuti strani ali i

Naslovna strana kalendara BOŠNJAK za 1889. godinu

domaći intelektualci, pod vodstvom prvog sekretara Društva dr. Ćire Truhelke, umjetničkog arheologa, ubrzo su ove prostorije postale premale da prime sve što je u kratkom razdoblju prikupljeno, pronađeno i darovano.

Budućem je muzeju dodijeljeno šest soba na drugom katu zgrade Penzionog fonda na Crkvenom trgu. U toj zgradi Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine je prvi put sistematski uređen i svečano otvoren 1. veljače 1888. godine.

Istražujući i prikupljajući podatke na temu ovog rada, pokušali smo utvrditi koji su znanstvenici i stručnjaci, kustosi Zemaljskog muzeja, u prvih deset godina (1888. – 1897.) radili u Biblioteci Zemaljskog muzeja.

U prvim danima rada Biblioteke Zemaljskog muzeja brigu o njoj preuzeli su, na volonterskoj osnovi, uza svoje osnovne referate iz znanstvenih disciplina koje su obrađivali, prvi stručnjaci Zemaljskog muzeja.

U kalendaru "Bošnjak", koji je izlazio u izdanju Zemaljske štamparije u Sarajevu, od 1883. do 1918. godine, redovno su objavljivani podaci o zaposlenima u državnim i privatnim institucijama za godinu na koju se odnose. U poglavlju Kalendara pod naslovom Šematizmi svijeh oblasti u Bosni i Hercegovini, od 1889. godine, pojavljuju se podaci o

Zemaljskome muzeju Sarajevu i glase: "Čuvari Zemaljskog muzeja Ćiro Truhelka dr., Othmar Reiser".²

Prateći podatke koje je objavljivao navedeni kalendar u razdoblju od 1889. do 1897. godine, ne nalazimo podatke tko je u to vrijeme bio zaposlen u Biblioteci Zemaljskog muzeja, a neosporno je da je ona sve to vrijeme radila. U tom vremenskom razdoblju u Muzeju je bilo zaposleno osam stručnjaka i to: direktor, čuvari zbirki i preparatori.³

Proučavajući velik broj znanstvenih i stručnih radova o Muzeju i njegovoj Biblioteci, zaključili smo da je neophodno osvrnuti se na rad nekolicine pojedinaca, tj. one prve generacije zaposlenih u Muzeju. Jedan od njih je svakako dr. Ćiro Truhelka, rođen u Osijeku, arheolog, koji je najprije kao sekretar tek osnovanog Muzejskog društva, a zatim je kao prvi kustos arheolog Zemaljskog muzeja sudjelovao u prvim danima rada Biblioteke, što možemo zaključiti iz "i u poslovima Biblioteke nailazimo na Hoernesa, koji poslije jednog svog boravka u Sarajevu podnosi izvještaj o stanju u Muzeju, a posebno u biblioteci.

Karakteristično je da on pokazuje nepovjerenje prema radu kustosa Truhelke, u svakom pogledu, pa i u nabavkama knjiga za Biblioteku. Nabavka je suviše jednostrana, smatra Hoernes, jer se vrši kao izbor Truhelkin, a trebalo bi uključiti i Fialu, Pača i Radimskog. Isto tako on smatra da sredstva koja su ostala od Muzejskog društva, treba prenijeti na Biblioteku Muzeja za nabavku stručnih priručnika."⁴ Uvidom u stare austrijske inventare Biblioteke Zemaljskog muzeja, možemo se uvjeriti da je sugestija glavnog savjetnika Muzeja Moriza Hoernesa prihvaćena. U prvim danima rada Muzeja dr. Ćiro Truhelka preuzeo je brigu nad arheološkim, etnografskim i numizmatičkim zbirka, a povremeno i prirodnjačkim. Od 1906. godine do 1921. godine bio je ravnatelj Muzeja i ujedno urednik Glasnika Zemaljskog muzeja do 1920. godine. Zahvaljujući svojoj "razuđenoj i intenzivnoj djelatnosti"⁵ možemo pretpostaviti da je dr. Ćiro Truhelka osim svoje opsežne naučne misije, dao i veliki doprinos u prvim danima rada Biblioteke.

Othmar Reiser, rođen u Beču, "bio je i ostao pionir balkanske ornitologije"⁶. Najveći dio Reiserovog naučnog materijala sačuvan je i nalaze se u muzejima Beča, Beograda i Sarajeva. Biblioteka Muzeja i danas posjeduje, iz ovog prvog razdoblja, veoma značajna djela iz područja ornitologije, što upućuje na zaključak da je ovaj veliki znanstvenik također sudjelovao u izboru i nabavci literature za struku koju je on obrađivao u okviru Zemaljskog muzeja.

Franjo Fiala (1861. – 1898.), rođen u Brnu, pionir arheoloških i prirodnih znanosti, također je pridonio razvoju Biblioteke. Prvi izbor literature iz botanike vezan je uz njegovo ime⁷. Fiala je, iako za kratko vrijeme, dao veliki doprinos i na polju arheologije i nabave arheološke literature.

Još jedna istaknuta ličnost iz prethodnice osnivanja Muzeja je njegov prvi direktor, kao i prvi urednik Glasnika Zemaljskog muzeja, znanstvenik koji je izradio koncepciju Biblioteke Muzeja, Konstantin Hörmann. Njegov interes za znanost, posebno za folkloristiku, iscrpno i dokumentarno obradili su dr. Boris Ćorić⁸ i dr. Đenana Buturović⁹.

Zahvaljujući Hörmannovu trudu i radu skupljen je, klasificiran i objavljen značajan korpus muslimanskih epskih narodnih pjesama iz Bosne i Hercegovine. Njegov rad kao direktora na organizaciji muzejskih djelatnosti bio je nesumnjivo vrlo uspješan. O djelokrugu njegova rada vezanog uz Biblioteku možemo saznati iz "Provisorisches Statut für das bosnisch-herzegovinisches Lademuseum in Sarajevo", objavljenog u izdanju Zemaljske štamparije 1894. godine. Iz navedenog Statuta možemo doznati kako je Biblioteka u ta davna vremena bila organizirana i kako je funkcionirala. U "Provizornom statutu za bosansko-hercegovački Zemaljski muzej u Sarajevu" navode se propisi koji se odnose na rad Biblioteke.

Pod arapskim brojem 10 piše: "Svako od oba odjela Muzeja posjeduje svoju posebno postavljenu i inventariziranu biblioteku. O vodenju poslova biblioteke brine se direktor. Ako znanstvene potrebe i prostorni odnosi Muzeja to zahtijevaju i omogućuju, može direktor svakom od službenika iz fonda Biblioteke za zbirku o kojoj se on brine dati na trajno korištenje odgovarajuću malu priručnu biblioteku. Djela i knjige izdvojene za priručne biblioteke valja držati u evidenciji Biblioteke odjela. Djela i časopisi koji se odnose na dvije ili više zbirki smiju samo za kraće vrijeme, na osnovi potvrde koju čuva direktor, biti izdani iz Biblioteke odjela. Korištenje bibliotekom ljudi koji ne rade u Muzeju ostaje u nadležnosti direktora."¹⁰

Na žalost, u ovom Statutu još uvijek nemamo podatke o bibliotečnim stručnjacima, koji su uz direktora bili zaduženi za rad u Biblioteci. O rezultatima rada u Biblioteci u ovom razdoblju najbolje nam govore sljedeći podaci: "Svršetkom godine 1892. bilo je u muzejskoj Biblioteci: a) iz arheološko-umjetničko-histor. struka 249 djela u 348 svezaka sa 150 brošura i separata; b) iz prirodnačkih struka 302 djela u 512 svezaka i separata"¹¹. Promatrajući danas veličinu knjižnog fonda i uspoređujući sadašnje stanje knjižnog fonda Biblioteke, ovaj broj nam izgleda malen, ali za ona vremena on se smatrao sasvim solidnim.

U ovom razdoblju stalni suradnik Muzeja bio je i Vaclav Radimsky (1831. – 1895.) rođen u malom češkom mjestu Nová Paka, zaposlen kao šef Rudarske direkcije u Sarajevu od 1885. godine. Po obrazovanju geolog i montanist, po opredjeljenju arheolog, svakako je imao velikog uticaja na formiranje stručne zbirke Biblioteke Zemaljskog muzeja.

Na osnovi knjižnog fonda prikupljenog u prvih deset godina rada Muzeja i njegove Biblioteke (1888. – 1897.)¹² možemo zaključiti da je on pretežno znanstvenog i stručnoga karaktera,

ŠEMATIZAM svijeh oblasti u Bosni i Hercegovini.

Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu.

Poglavac muzeja

JOVAN BARON APPEL,

a. kr. general komandanta, a. i. kr. prvi tajni savjetnik, savjetnik II. odjela i zapovjednik general u Sarajevu i t. d.

Gospojanski duglasnik:
HUGO BARON KUTSCHERA

Dodjeljeni general i zastupnik poglavca muzeja:
KARL DAVID PL. BRONFELD
a. kr. podmaršal itd.

I. Administrativno odjeljenje.

Administrativni upravitelj: Viljem Sauerwald, vit. Naslovni vladni savjetnik izvan utaja: Mehmed beg Kapetanović Ljubušak.
Vladini savjetnici: Anton Vuković pl. od Vučedola (okružni upravitelj u D. Tuzli), Kosta Hörmann, Edmund Štix (upravitelj gragjevine), Henrik Müller (okružni upravitelj u Mostaru), Lothar Bekus dr., vit. (vladni povjerenik za grad Sarajevu).
Vladini tajnici: Pius Lazarini; baron, F. Črky, prof. Vladini podtajnici: Ljubko Dinstri, Jovan Kresanarić, dr., Alois Pobudkiewicz, dr. Vladine perovogje: Gjuro Bižević, Filip Knutićević. Tumač perovogja: Mileš Mandić.

Gragjevinski odsjek:

Gragjevinski savjetnik: Filip Halilif. Mjenski prietar: Hans Niemeček.
Nadmjernici: Josip Stroboda, Jovan Kellner. Mjenski vještbenici: Edvard Tomšić, Karl Pitainger.
Mjernici: Eduard Ráda, Oskar Reddi, Karl Parik, Jovan Kolbig. Nadostar: Josip Barger.

Šumarski odsjek:

Šumarski savjetnici: Rudolf Pfob, Karl Petrusček. Šumski upravitelj: Eduard Herzl.
Šumski praktičant: Dušan Misački.
Nadlogar II. razr.: Rudolf Gesschwind.
Šumarski mjerik: Josip Maclerex.

Zdravstveni odsjek:

Zdravstveni savjetnik: Josip Unterlugauer, dr. Zemaljski veterinar: Franjo Martin Kienreich.

Urednik zvaničnog „Sar. Lista“: Ivan V. Popović. Čuvari zemaljskog muzeja: Ćiro Truhelka dr., Othmar Reiser.

Bosansko parohodsko upraviteljstvo:

Parohodski upravitelj: Maksimilijan Kutschera. Nadmjernici: Fridrik Franjo Maier.

Pomoćni uredi:

Nadupravitelj pomoćnih ureda I. II. i III. odjeljenja: Upravitelj pomoćnih ureda: Milutin Lajer, pl., Mi-Karl Stankiewicz, vit. bajlo Kovačević.

U podglavljju Kalendara pod naslovom Šematizmi svijeh oblasti u Bosni i Hercegovini od 1889. redovito su objavljivani podaci o zaposlenima u državnim i privatnim institucijama.

namijenjen za znanstveni rad u području arheološko-povijesnih i prirodnih znanosti. Knjižni fond, koji su sistematski i stručno odabrali i prikupili eminentni znanstvenici – pioniri Zemaljskog muzeja, iz područja arheologije, etnologije, povijesti i prirodnih znanosti, takvog je opsega i kvalitete da predstavlja značajan depozit znanstvene literature, ne samo u Bosni i Hercegovini nego i šire.

Bilješke:

1. Fra Ivan Jukić: /Bilješke/ Bosanski prijatelj, Sarajevo, br. 1, 1850.
2. Bošnjak. Kalendar za prostu godinu 1889. Sedma godina, Sarajevo, str. 6.
3. Nazivi djelatnosti iz navedenog kalendara.
4. Simonida Kosorić: Osnivanje i rad Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, Bibliotekarstvo, Sarajevo, 1974., XX, br. 4, str. 56.
5. Nada Miletić: Ćiro Truhelka (1865. – 1942.), Spomenica stogodišnjice rada Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine 1888. – 1988., Sarajevo, 1988., str. 39.
6. Sergej Matvejev: Othmar Reiser (1861. – 1936.), Spomenica stogodišnjice rada Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine 1888. – 1988., Sarajevo, 1988., str. 71.
7. Austrougarske inventarne knjige, Arhiv Biblioteke Zemaljskog muzeja.
8. Boris Ćorić: Nada, Kulturno-historijska monografija, Sarajevo, 1978.
9. Narodne pjesme Muslimana u Bosni i Hercegovini, sabrao K. Hörmann, 1888. – 1889., knj. I. i II., priredila Đ. Buturović, Sarajevo, 1976.
10. Provisorisches Statut für das bosnisch-herzegovinisches Lademuseum in Sarajevo, Sarajevo, 1894., str. 5 i 6 (ovaj Statut objavljen je na njemačkom jeziku, a do sada nije korišten u literaturi koja se bavila Muzejom i njegovom Bibliotekom).
11. Mihovil Manić: Historijat Zemaljskog muzeja Kraljevine Jugoslavije u Sarajevu, Spomenica u proslavu 50-godišnjeg opstanka Zemaljskog muzeja Kraljevine Jugoslavije 1888. – 1938., Sarajevo, 1938., str. 17.
12. Austrougarske inventarne knjige, Arhiva Biblioteke Zemaljskog muzeja.